

การใช้อำนาจหน้าที่เกินขอบเขตของตำรวจ : พลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน

นายพิเชษฐ พัทธก่อง¹

บทคัดย่อ

บทความวิชาการชิ้นนี้ ต้องการนำเสนอเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ โดยเชื่อว่าตำรวจส่วนใหญ่เป็นตำรวจที่พยายามที่จะทุ่มเทในการทำงานเพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชน มีใจรักในงานของตำรวจที่ต้องการรับใช้ประชาชนและอำนวยความสะดวกให้แก่สังคม เพื่อให้สังคมอยู่กันอย่างมีความสงบเรียบร้อย แต่มีเจ้าหน้าที่ตำรวจบางส่วนที่ใช้อำนาจในทางมิชอบเกินขอบเขตจนไปกระทบสิทธิมนุษยชนของประชาชน สังคม บทความชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนใหญ่ซึ่งเป็นตำรวจน้ำดี ร่วมแรงร่วมใจกันในการสร้างแนวคิด และสร้างทัศนคติให้เจ้าหน้าที่ตำรวจบางส่วนที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนหรืออาจมีแนวโน้มที่จะละเมิดสิทธิมนุษยชน คำนึงถึงหลักกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชนในการปฏิบัติหน้าที่มากกว่าสิ่งอื่นใด รวมไปถึงต้องการแรงสนับสนุนความคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่างๆ ที่ถูกต้องของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เป็นขั้นเป็นตอน เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนในสังคมโดยรวม ซึ่งข้อมูลต่างๆ ที่ได้นำมาวิเคราะห์นำเสนอในบทความชิ้นนี้เป็นการรวบรวมจากเอกสารต่างๆ จากหลากหลายประเภท ประกอบไปด้วย เอกสารและรายงานการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนการละเมิดสิทธิมนุษยชนของ

¹ นิติศาสตรบัณฑิต, วิทยาศาสตร์บัณฑิต, รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารงานยุติธรรม) NATIONAL INSTITUTE OF DEVELOPMENT ADMINISTRATION
นักวิจัยอิสระด้านการบริหารการพัฒนา, การบริหารงานยุติธรรมและอาชญาวิทยา, การวิจัยและประเมินผล

เจ้าหน้าที่ตำรวจ บทความทางวิชาการ จดหมาย ราชการ หนังสือร้องเรียน และความคิดเห็นที่ นำเสนอผ่านสื่อรูปแบบต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ INTERNET รวมไปถึงการปรากฏภาพพิเศษที่เกี่ยวข้อง ส่วนการนำเสนอรายละเอียดของบทความจะ อธิบายถึงความหมาย ประวัติความเป็นมาของ สิทธิมนุษยชนของต่างประเทศและประเทศไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมไปถึงข้อเท็จจริงที่ เกิดขึ้นในสังคมไทยเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติ หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจบางส่วนที่ใช้อำนาจ เกินขอบเขตโดยไม่คำนึงถึงเรื่องของสิทธิ มนุษยชนจนเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของ ประชาชน

จากการวิเคราะห์วรรณกรรมพบว่า สิทธิ มนุษยชน เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน ที่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน โดยไม่ คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ ภาษา ศาสนา สถานภาพทางกาย สุขภาพ รวมทั้งความเชื่อทางศาสนา หรือความคิดเห็น ในเรื่องต่างๆ โดยไม่ขึ้นอยู่กับขอบเขตของกฎหมาย หรือกฎระเบียบข้อบังคับใดๆ ที่เป็นการเลือก ปฏิบัติ เรื่องของสิทธิมนุษยชนจึงเป็นหน้าที่ อันสำคัญของมวลมนุษยชาติที่จะต้องร่วมกัน ปกป้องคุ้มครองและรักษาไว้ ซึ่งรัฐจะต้องให้ หลักประกันในการดูแลประชาชนของตนอย่าง เท่าเทียมกัน ไม่ใช่อำนาจรัฐหรืออำนาจในทาง กฎหมายละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่มีหน้าที่ในการรักษากฎหมายและ บังคับใช้กฎหมายมากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ควรที่จะรำลึกอยู่เสมอว่าการใช้อำนาจในหน้าที่ ควรอยู่ในกฎเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด และ ไม่ใช่ใช้อำนาจเกินขอบเขต เนื่องจากหากเจ้าหน้าที่ ตำรวจมีการใช้อำนาจมากเกินไปที่กฎหมาย กำหนด เช่น การข่มขู่ การซ้อมผู้ต้องหาหรือ ผู้ต้องสงสัย จนถึงการใช้กำลังจะกลายเป็นการละเมิด

สิทธิมนุษยชนในที่สุด สังคมและเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทุกคนควรที่จะร่วมกันในการสร้างแนวคิด ทิศนคติให้เจ้าหน้าที่ตำรวจคำนึงถึงหลักกฎหมาย และหลักสิทธิมนุษยชนในการปฏิบัติหน้าที่มากกว่าสิ่งอื่น และให้การปฏิบัติหน้าที่ให้เข้าสู่ กระบวนการหรือระบบยุติธรรมอย่างเป็นขั้น เป็นตอน การปฏิบัติงานต่างๆ ก็จะไม่เกิดการ กระทบต่อสิทธิมนุษยชนประชาชนแต่อย่างใด

บทนำ : ที่มาและความสำคัญ

ท่ามกลางกระแสของโลกาภิวัตน์ เศรษฐกิจทุนนิยม และการเรียกร้องในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่มีการเคลื่อนไหวตามประเทศต่างๆ ทั่วโลก สิ่งหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มที่ได้รับการสนับสนุนจากประเทศมหาอำนาจต่างๆ หรือองค์กรระหว่างประเทศคือเรื่องของ สิทธิมนุษยชน (HUMAN RIGHTS) ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานในการแสดงออกให้เห็นว่าประเทศนั้นๆ มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความเท่าเทียมกัน ในแง่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิ เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ ภาษา ศาสนา และสถานภาพทางกายและสุขภาพรวมทั้งความเชื่อทางการเมือง หรือความเชื่ออื่นๆ ที่ขึ้นกับพื้นฐานทางสังคม สิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่ไม่สามารถถ่ายทอดหรือโอนให้แก่ผู้อื่นได้ (ชะวัชชัย ภาติณฐ์, 2548)

สิทธิมนุษยชนมีความสำคัญในฐานะที่เป็นอารยธรรมโลก (WORLD CIVILIZATION) ของมนุษย์ที่พยายามวางระบบความคิดเพื่อให้คนทั่วโลกเกิดความระลึกรู้ คำนึงถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ตั้งแต่ยอมรับความเป็นมนุษย์ ศักดิ์ศรีชาติกำเนิด สิทธิต่างๆ ที่มีพื้นฐานมาจากความชอบธรรม ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งสิทธิตั้งแต่กำเนิด โดยให้ความสำคัญกับคำว่าชีวิต (LIFE) (ชะวัชชัย ภาติณฐ์, 2548) นอกจากนี้แล้วสิทธิมนุษยชนยังมีความสำคัญในแง่ของการเป็นหลักประกันของความเป็นมนุษย์สิทธิและ เสรีภาพ และสภาวะโลกปัจจุบันเรื่องของสิทธิมนุษยชนก็ไม่ใช่เรื่องประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น หากแต่เป็นเรื่องที่สังคมทั่วโลกต้องให้ความสำคัญ เรื่องของสิทธิมนุษยชนยังได้ถูกนำไปใช้ในทางการเมือง

เศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น การละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่าทำให้สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปคว่ำบาตรทางการทูต การงดทำการค้าด้วย หรือกรณีการส่งกองกำลังทหารของสหประชาชาติเพื่อเข้าไปยุติการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในบอสเนีย เฮอร์เซโกวีนา และในโคโซโว ของอดีตประเทศยูโกสลาเวีย เป็นต้น (กมลพล พลวัน, 2547)

ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ตั้งแต่ พ.ศ.2491 ในฐานะที่เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ โดยประเทศสมาชิกต่างมีเจตจำนงประการสำคัญว่า การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งที่จะก่อให้เกิดสันติภาพในประเทศสมาชิก ที่ร่วมองค์กรและสังคมระหว่างประเทศ ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาต่างๆ เช่น กฎบัตรสหประชาชาติ, ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน, กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง, การเมือง, สังคม, เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ตลอดจนกติการะหว่างประเทศที่ว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ เป็นต้น ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีของข้อตกลงสนธิสัญญาต่างๆ รวม 7 ฉบับ ซึ่งต้องปฏิบัติตามนั้น สังคมไทยจึงให้ความสำคัญต่อเรื่องสิทธิมนุษยชนมากขึ้น (วันชัย ศรีนวลนัต, พล.ต.อ, 2552) โดยมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญในหลายฉบับด้วยกัน เช่น มาตรา 4 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครอง”

“มาตรา 28 บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้”

เท่าที่ไม่ละเมิดและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็น
ปฏิบัติของรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรม
อันดีของประชาชน”

“มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย
และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียม
กัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือก
ปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่ง
ความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา
เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะ
ของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความ
เชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็น
ทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
จะกระทำมิได้”

“มาตรา 32 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพ
ในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือ
การลงโทษ ด้วยวิธีการโหดหรือไร้มนุษยธรรม
จะกระทำมิได้”

(รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550)

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าประเทศไทยจะบัญญัติ
เรื่องสิทธิมนุษยชนไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อประกัน
สิทธิของพลเมืองได้ค่อนข้างครบถ้วนก็ตาม แต่ใน
ทางด้านการปฏิบัติกลับพบว่า ปัญหาสิทธิมนุษยชน
ของไทยก็ยังมีอยู่และยังได้รับการวิพากษ์วิจารณ์
อยู่เป็นประจำในสายตาของชาวโลกว่า ประเทศไทย
เป็นประเทศหนึ่งที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน
เป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นข้อกล่าวหาที่โต้แย้งได้
ค่อนข้างลำบาก เนื่องมาจากประเทศไทยมีปัญหา
ด้านสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์
จากสายตานานาประเทศและจากนักวิเคราะห์
คนไทยด้วยกันเองในด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ
โดยเฉพาะส่วนใหญ่เป็นปัญหาการการละเมิด
สิทธิมนุษยชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจบางส่วน เช่น
การจับกุมสอบสวนผู้ต้องสงสัยด้วยการใช้อำนาจ
เข้มขู่ การกระทำทารุณกรรมต่อผู้ต้องหาหรือ

ผู้ต้องสงสัยที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่
ตำรวจเพื่อให้ได้มาซึ่งการรับสารภาพ จากนั้นก็
ปกปิดหลักฐานของการทรมานไว้ จะเห็นได้ว่า
การกระทำทารุณกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีการ
ปรากฏอย่างกว้างขวางและมีส่วนเชื่อมโยง
อย่างกลมกลืนกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนร้ายแรง
ในรูปแบบอื่นๆ รวมไปถึงการสังหารนอกกระบวนการ
ยุติธรรม และการฆ่าโดยตั้งเป้าหมายเอาไว้ก่อน
ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ (เพ็ญภา จันทรแดง, 2552)
ตัวอย่างเช่น การฆ่าตัดตอนช่วงประกาศสงคราม
ยาเสพติดในปี 2546 จำนวน 2,500 คน ซึ่งส่งผล
ด้านลบต่อสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของ
ประเทศไทยอย่างมากซึ่งมีการวิจารณ์จากองค์กร
ระหว่างประเทศว่าทั่วโลกในการปกป้องด้านสิทธิ
มนุษยชนของไทยมีความอ่อนมาอย่างยิ่ง และ
หลังจากการปราบปรามผู้คนที่คาดว่าจะเป็นขบวนการ
กับยาเสพติดจนมีผู้เสียชีวิตจำนวนมากนั้น
เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน เจ้าหน้าที่ตำรวจบางส่วน
ยังคงเกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่าง
รุนแรงอีกหลายกรณีด้วยกัน เช่น การทารุณกรรม
อย่างโหดร้ายกับผู้ต้องหาที่น่าจะเกี่ยวข้องกับความ
ไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศูนย์
ข้อมูลทางกฎหมายแห่งเอเชีย, ALRC, 2548) คดี
การฆ่าแขวนคอนายเกียรติศักดิ์ ฤทธิบุญครอง
ซึ่งถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรอำเภอ
เมืองกาฬสินธุ์ จับกุม คดีอุ้มฆ่าเยาวชนและ
ประชาชนหลายสิบคดีที่จังหวัดกาฬสินธุ์ (ประชาไท,
2552; คณะกรรมการรณรงค์เพื่อสิทธิมนุษยชน,
2552) คดีเซอร์รีแอน ดันแคน คดีการหายตัวไป
ของนายสมชาย นีละไพจิตร (หนังสือที่พิเศษ/
2552 เรื่อง ขอให้ปฏิรูปตำรวจและกรมสอบสวน
คดีพิเศษ (DSI) สร้างบรรทัดฐานคดีสิทธิมนุษยชน
หยุดวัฒนธรรมไม่ต้องรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่
รัฐและผู้มีอำนาจ ผู้กระทำผิดจะต้องไม่ลอยนวล
ถึง นาย อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ลงวันที่
18 สิงหาคม 2552) ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็น

การกระทำที่ขัดแย้งกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในฐานะผู้รักษากฎหมาย แต่กลับกลายเป็นผู้ละเมิดกฎหมายเสียเอง (อังคณา นีละไพจิตร, 2552)

จากการตรวจสอบเกี่ยวกับปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่มีการร้องเรียนมายังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) พบว่า คดีที่มีการร้องเรียนและกล่าวหาเจ้าหน้าที่รัฐตั้งแต่ปี 2545-2552 ทั้งสิ้น 1,606 ราย ส่วนใหญ่เป็นการร้องเรียนและกล่าวหาเจ้าหน้าที่ตำรวจมากถึง 972 ราย ซึ่งเรื่องร้องเรียนส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเกี่ยวกับการตรวจค้น การจับกุม การคุมขัง การปล่อยตัวชั่วคราว การกล่าวหาว่าค้ายาเสพติดและเข้าตรวจค้น การซ้อมผู้ต้องหาหรือซ้อมประชาชนให้รับสารภาพ (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2550)

การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจบางส่วนละเมิดสิทธิมนุษยชน เพราะงานส่วนใหญ่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องสัมผัสใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่าอาชีพอื่น อีกทั้งลักษณะอำนาจตามกฎหมายยังต้องเกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากกว่าหน่วยงานอื่นอีกด้วย งานของตำรวจจึงมีความล่อแหลมเสี่ยงต่อการกระทบสิทธิและเสรีภาพ เช่น สามารถจับกุม ตรวจค้น คุมขัง เพื่อป้องกันหรือปราบปรามการกระทำที่อาจก่อให้เกิดการกระทำผิดซึ่งกระทบต่อความสงบเรียบร้อยทางสังคม หน้าที่เหล่านี้อาจกระทบกับเรื่องของสิทธิมนุษยชนไม่มากนักน้อย เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องทำในกรอบหรือกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้ ไม่ใช่อำนาจเกินขอบเขต (วันชัย ศรีนวลนัต, พล.ต.อ, 2552) ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ตำรวจทุกนายพึงระลึกเสมอว่าการที่จะบังคับใช้กฎหมายต้องคำนึงถึงเรื่องของสิทธิและเสรีภาพเป็นสำคัญมากกว่าอื่นใดแล้วการใช้อำนาจในทางกฎหมายจะไม่กระทบต่อสิทธิมนุษยชนของ

ประชาชนแม้แต่น้อย

ด้วยเหตุนี้ผู้เขียน จึงมีแนวคิดที่ต้องการนำเสนอบทความทางวิชาการเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ โดยเชื่อว่าตำรวจส่วนใหญ่เป็นตำรวจที่ดีพยายามที่จะทุ่มเทในการทำงานเพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชน มีใจรักในงานของตำรวจที่ต้องการรับใช้ประชาชนและอำนวยความสะดวกให้แก่มวลชน เพื่อให้สังคมอยู่กันอย่างมีความสงบเรียบร้อยแต่มีเจ้าหน้าที่ตำรวจบางส่วนเพียงเล็กน้อยที่ใช้อำนาจในทางมิชอบ เกินขอบเขตจนไปกระทบสิทธิมนุษยชนของประชาชน สังคม บทความชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนใหญ่ซึ่งเป็นตำรวจน้ำดี ร่วมแรงร่วมใจกันในการสร้างแนวคิด และสร้างทัศนคติให้เจ้าหน้าที่ตำรวจบางส่วนที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนหรืออาจมีแนวโน้มที่จะละเมิดสิทธิมนุษยชน ให้คำนึงถึงหลักกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชนในการปฏิบัติหน้าที่มากกว่าสิ่งอื่นใด รวมไปถึงต้องการแรงสนับสนุนความคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่างๆ ที่ถูกต้องของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เป็นขั้นเป็นตอน ถึงแม้ว่าอาจต้องใช้เวลานานพอสมควรก็ตาม เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ต้องอดทนต่อกระบวนการ ไม่เร่งรีบใช้อำนาจในการจัดการหรือ ตัดสิน ลงโทษ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนในสังคมโดยรวม

ความหมายของสิทธิมนุษยชน

ชะวัชชัย ภาคินธุ (2548) ได้ให้ความหมายของสิทธิมนุษยชน (HUMAN RIGHTS) หมายถึง สิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความเท่าเทียมกันในแง่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิ เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ

ภาษา ศาสนา และสถานภาพทางกายและสุขภาพรวมทั้งความเชื่อทางการเมือง หรือความเชื่ออื่นๆที่ขึ้นกับพื้นฐานทางสังคม สิทธิมนุษยชน เป็นสิ่งที่ไม่สามารถถ่ายทอดหรือโอนให้แก่ผู้อื่นได้

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2552) ให้ความหมายคำว่าสิทธิมนุษยชน หมายถึง สิทธิที่ติดตัวมาตามธรรมชาติในฐานะที่เป็นมนุษย์ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน โดยไม่ต้องคำนึงถึงสัญชาติ ศาสนา หมู่เหล่า มนุษย์มีสถานะสากล ซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับขอบเขตของกฎหมาย หรือปัจจัยท้องถิ่นอื่นใด เช่น เชื้อชาติ หรือสัญชาติ

สรุปว่า สิทธิมนุษยชน หมายถึง สิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน ที่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ ภาษา ศาสนา สถานภาพทางกาย สุขภาพ รวมทั้งความเชื่อทางศาสนา หรือความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ โดยไม่ขึ้นอยู่กับขอบเขตของกฎหมาย หรือกฎระเบียบข้อบังคับใดๆ ที่เป็นการเลือกปฏิบัติ

ประวัติศาสตร์ของสิทธิมนุษยชน ต่างประเทศ

วไล ญ ป้อมเพชร (2545) กล่าวว่า สิทธิมนุษยชนมีพัฒนาการมาจากความพยายามของมนุษย์ที่จะให้ศักดิ์ศรีของมนุษย์ชนได้รับการเคารพ และการต่อสู้เพื่อเสรีภาพและความเสมอภาคที่เกิดขึ้นในดินแดนต่างๆ ทั่วโลก แนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนเกิดจากบรรดานักคิดที่มาจากหลากหลายประเพณีทางวัฒนธรรมและศาสนา ต่อมาผู้บริหารประเทศและนักกฎหมายต่างก็มีบทบาทในการส่งเสริมแนวความคิดดังกล่าว และร่างขึ้นเป็นเอกสารที่ไขปกป้องสิทธิของบุคคล และค่อยๆ กลายเป็นบทบัญญัติและรัฐธรรมนูญของชาติต่างๆ ตัวอย่างเช่น

ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ความคิดเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ ได้พัฒนาไปเป็นการยอมรับว่า สิทธิโดยธรรมชาติ เป็นสิทธิทางกฎหมาย และสิทธิดังกล่าวนี้ ต่อมาได้มีการรวบรวมและร่างขึ้นเป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญของชาติในยุโรปและอเมริกาเหนือ ซึ่งสะท้อนถึงความผูกพันระหว่างรัฐและบุคคลภายในรัฐ ซึ่งเน้นว่าอำนาจของรัฐมาจากบรรดาเสรีชน ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของมนุษย์และของพลเมือง (DECLARATION OF THE RIGHTS OF MAN AND OF THE CITIZEN) ซึ่งเป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส ซึ่งร่างขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1789 และกฎหมายรัฐธรรมนูญของอเมริกา (BILL OF RIGHTS) ซึ่งร่างขึ้นใน ค.ศ.1791 ล้วนพัฒนามาจากแนวความคิดที่กล่าวมาแล้ว

สิทธิที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจำแนกออกได้อย่างกว้างๆ 2 ประเภท คือ

- 1) สิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งรวมถึงสิทธิในชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงของบุคคล อิสรภาพจากความเป็นทาสและการถูกทรมาน ความเสมอภาคในทางกฎหมาย การคุ้มครองเมื่อถูกจับ กักขัง หรือเนรเทศ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม การมีส่วนร่วมทางการเมือง สิทธิในการสมรสและการตั้งครอบครัว เสรีภาพขั้นพื้นฐานในทางความคิด มโนธรรม และศาสนา การแสดงความคิดเห็น และการแสดงออก เสรีภาพในการชุมนุม และเข้าร่วมสมาคมอย่างสันติ สิทธิในการมีส่วนร่วมในรัฐบาลของประเทศตนโดยทางตรงหรือโดยการส่งผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งอย่างเสรี
- 2) สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งครอบคลุมถึงสิทธิในการทำงาน การได้รับค่าตอบแทนเท่ากันสำหรับงานที่เท่ากัน สิทธิในการก่อตั้งและเข้าร่วมสหภาพแรงงาน สิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เหมาะสม สิทธิในการ

ศึกษา และสิทธิในการเข้าร่วมใช้ชีวิตทางวัฒนธรรมอย่างเสรี

ต่อมาหลักการของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้มีการแปลเจตนาและขยายข้อความให้ละเอียดยิ่งขึ้น ด้วยการร่างเป็นกติการะหว่างประเทศที่มีผลบังคับทางกฎหมาย และสหประชาชาติมีมติรับรอง เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ.1966 คือ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง (INTERNATIONAL COVENANT ON CIVIL AND POLITICAL RIGHTS - ICCPR) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (INTERNATIONAL COVENANT ON ECONOMIC SOCIAL AND CULTURAL RIGHTS - ICESCR) การที่สหประชาชาติมีมติรับรองกติการะหว่างประเทศดังกล่าวนี้ ทำให้บรรดานานาประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ไม่เพียงแต่เห็นชอบด้วยกับสิทธิต่างๆ ที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน แต่ยังถือเป็นมาตรการในการปฏิบัติตามด้วย หมายความว่า บรรดาประเทศที่ให้สัตยาบรรณ (RATIFY) หรือรับรองกติการะหว่างประเทศดังกล่าวจะต้องปฏิบัติตามข้อความในกติการะหว่างประเทศด้วย ทั้งนี้เพราะกติการะหว่างประเทศมีข้อผูกพันทางกฎหมาย ประเทศที่เป็นภาคีในกติการะหว่างประเทศมีข้อผูกพันที่จะต้องเคารพและปฏิบัติตามเงื่อนไขของกติการะหว่างประเทศ และรวมไปถึงต้องส่งรายงานการปฏิบัติตามกติการะหว่างประเทศให้แก่สหประชาชาติเป็นประจำด้วย เมื่อกติการะหว่างประเทศทั้งสองฉบับมีผลในการบังคับใช้ใน ค.ศ. 1976 ประเทศต่างๆ ได้เข้าเป็นภาคี จนปัจจุบันนับได้ 134 ประเทศ

นอกจากกติการะหว่างประเทศทั้งสองฉบับที่กล่าวมาแล้วนี้ ก็ยังมีอนุสัญญา (CONVENTIONS) คำประกาศ (DECLARATIONS) ข้อเสนอแนะ (RECOMMENDATIONS) ที่เกี่ยวกับรายละเอียด

ของสิทธิมนุษยชนตามเจตนารมณ์ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศทั้งสองฉบับ คำประกาศและข้อเสนอแนะถือเป็นมาตรฐานสากลสำหรับบรรดาประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ แต่ไม่มีผลผูกพันทางกฎหมายเช่นเดียวกับอนุสัญญา ซึ่งมีผลบังคับให้ประเทศที่เป็นภาคีของอนุสัญญาต้องปฏิบัติตาม ตัวอย่างของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เช่น อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CONVENTION ON THE RIGHTS OF THE CHILD) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติสตรีในทุกรูปแบบ (CONVENTION ON THE ELIMINATION OF ALL FORMS OF DISCRIMINATION AGAINST WOMEN) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ซึ่งได้รับการรับรองจากสมัชชาสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม ค.ศ.1979 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 2 กันยายน ค.ศ.1987 ในปัจจุบัน ประเทศภาคีของอนุสัญญาดังกล่าวนับได้กว่า 150 ประเทศ จุดประสงค์ของอนุสัญญาดังกล่าวนี้ คือ ความเสมอภาคระหว่างชายและหญิง และเพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อสตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกปฏิบัติในรูปแบบของการบังคับให้แต่งงาน ความรุนแรงในครอบครัว โอกาสในการศึกษา การดูแลด้านสาธารณสุข ตลอดจนการเลือกปฏิบัติในสถานที่ทำงาน

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นความเป็นมาของสิทธิมนุษยชนสากล ความเป็น “สากล” เริ่มเห็นได้ชัดเจนจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นมาตรฐานระดับนานาชาติที่เกี่ยวกับการปกป้องศักดิ์ศรีและสิทธิมนุษยชน ต่อมาจึงเกิดกติกาสัญญาระหว่างชาติ ตลอดจนอนุสัญญาดังกล่าวต่างๆ ซึ่งมีข้อผูกพันในทางกฎหมายที่จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในกติการะหว่างประเทศ และอนุสัญญาที่แต่ละประเทศได้เข้าร่วมเป็นภาคีความเป็น “สากล” ของปฏิญญาสากลว่าด้วย

สิทธิมนุษยชน แสดงไว้อย่างชัดเจนในปฏิญญาข้อที่ 1 ซึ่งเน้นถึงความเท่าเทียมกันของศักดิ์ศรีและสิทธิของมนุษย์ทุกคน และในข้อที่ 2 ซึ่งกล่าวถึงความชอบธรรมของมนุษย์ทุกคนในสิทธิและเสรีภาพที่ระบุไว้ในปฏิญญาฯ โดยไม่มีการจำแนกความแตกต่างในเรื่องใดทั้งสิ้น

วิวัฒนาการสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

สำหรับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยพบว่ามีการพัฒนาการต่อสู้เกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนในสังคมมาอย่างยาวนานเช่นกัน สถานการณ์สำคัญของสังคมไทยที่ถือว่าเป็นมติดการต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพ ตั้งแต่ในยุคเริ่มเปิดประเทศภายหลังสนธิสัญญาเบาริ่งเหตุการณ์ ร.ศ.103 ที่ชนชั้นสูงบางกลุ่มเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงการปกครอง การปฏิวัติในปี พ.ศ.2475 ที่มีการกล่าวถึงเรื่องหลักสิทธิ ความเสมอภาค ความเป็นอิสระ และเสรีภาพ การต่อสู้ในยุคเผด็จการทหารนับหลังจากรัฐประหาร พ.ศ.2490 จนถึงยุคของระบบปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ นับตั้งแต่ปี 2501 เรื่อยมา(เจริญ ไชยณันท์, 2545:519)

ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าแม้ประเทศไทยจะให้การรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2491 แต่แนวคิดสิทธิมนุษยชนแบบอุดมการณ์เสรีนิยมตะวันตกก็เติบโตอย่างเชื่องช้าในสังคมไทย ท่ามกลางบริบททางการเมืองที่ล่าช้าเป็นเผด็จการ แม้จะมีการต่อสู้และเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพอย่างเข้มข้น เช่นในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ซึ่งต่อมาเรื่องของมนุษยชนเป็นปรากฏการณ์ความสนใจและมีการถกเถียงกันอย่างมาก จนกระทั่งมีการก่อตั้งคณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนขึ้นเพื่อศึกษากฎหมายหรือร่าง พระราชบัญญัติที่

แย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือขัดต่อสิทธิมนุษยชนทั้งปัญหาภายในและภายนอกประเทศ ในสมัยของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ แต่ก็ล้มเหลวเพราะความไม่ต่อเนื่องของอายุของสภาผู้แทนราษฎร และความเป็นอิสระและความเป็นกลางในการทำงาน รวมทั้งเรื่องผลประโยชน์ทางการเมืองและแม้ภายหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 ที่ถือได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงครั้งสำคัญของไทย ซึ่งชัยชนะของประชาชนมีผลผลักดันสร้างสำนึกสิทธิมนุษยชนที่จริงจังในสังคมไทย และการสร้างกลไกต่างๆเพื่อป้องกันอำนาจเผด็จการทางทหาร และรัฐบาลของนายอานันท์ ปันยารชุนได้บริหารประเทศได้นำประเทศเข้าสู่สมาชิกของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง จนถึงการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 และรัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 ที่ดูจะเป็นความหวังของผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ไร้อำนาจที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน เป็นหนึ่งกลไกสำคัญของรัฐที่มีบทบาทในระดับหนึ่งในด้านคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย ซึ่งยังมีอาชีพอื่นอีกที่ทำหน้าที่นี้ เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง ศาลยุติธรรม ผู้ตรวจการแผ่นดิน รัฐสภา เป็นต้น (วไล ฌ ป้อมเพชร, 2545)

แต่ดูเหมือนรากเหง้าและปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนก็ยังดำรงอยู่ในสังคมไทย อันเป็นผลมาจากหลายสาเหตุ เช่น ระบบเศรษฐกิจการเมืองแบบเผด็จการ อำนาจนิยม ระบบทุนนิยมหรือวิถึพัฒนาที่มีได้เอาความเป็นมนุษย์และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นที่ตั้ง วัฒนธรรมความเชื่อที่ล่าช้าจนก่อมาคาดคิดๆที่ไม่ศรัทธาคคุณค่าความเป็นมนุษย์และความเท่าเทียม เป็นผลให้เกิดความรุนแรงและสนับสนุนการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนจนฝังรากลึกมาถึงปัจจุบัน (เจริญ ไชยณันท์, 2545)

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะบัญญัติเรื่องสิทธิ

มนุษยชนไว้ในรัฐธรรมนูญ ปัญหาสิทธิมนุษยชนของไทยก็ยังมีอยู่และยังได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อยู่ โดยเฉพาะส่วนใหญ่เป็นปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจบางส่วน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเกี่ยวกับ การตรวจค้น การจับกุม การคุมขัง การปล่อยตัวชั่วคราว การกล่าวหาว่าค้ายาเสพติด และเข้าตรวจค้น การซ้อมผู้ต้องหาหรือซ้อมประชาชนให้รับสารภาพ (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2550)

การละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ที่ผ่านมาคดีสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมส่วนใหญ่จะมีปัญหาที่เกิดจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทั้งเรื่องการละเมิดสิทธิ์จากการตรวจค้น การบุกจับ การซ้อมผู้ต้องหาเพื่อให้รับสารภาพ หรือให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ต่อการสืบสวน การสร้างพยานหลักฐานเท็จ การวิสามัญฆาตกรรม การละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ (วันชัย ศรีนวลนัต, พล.ต.อ, 2552, เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์ และคณะ, 2552) ซึ่งการละเมิดสิทธิมนุษยชนของตำรวจดังกล่าว พบว่า เกิดจากสาเหตุ 3 กรณีด้วยกัน ดังนี้ (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2553)

1. การทำไปเองโดยพลการเพื่อแสวงหาผลประโยชน์เข้าตัว
2. การทำตามหน้าที่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งการทำไปเพราะเจตนาที่ตีหรือต้องการผลประโยชน์เข้าตัว
3. การที่รัฐใช้ตำรวจเป็นเครื่องมือจนละเมิดต่อประชาชน ซึ่งจะกระทำด้วยเจตนาหรือไม่ก็ตาม การละเมิดนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากนโยบายของรัฐ ซึ่งเป็นปัจจัยทางการเมือง ที่มีผลต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น นโยบายการเมืองที่กดดันต่อผลของการปฏิบัติหน้าที่ของ

ตำรวจการครอบงำของฝ่ายการเมืองที่ต้องการมีอิทธิพลเหนือตำรวจเพื่อผลประโยชน์ในการดำเนินกิจการของตนเอง (เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์, 2552) เช่น การสั่งสลายการชุมนุมประชาชนที่มาเคลื่อนไหวทางการเมือง การปราบจลาจล เป็นต้น

การละเมิดสิทธิมนุษยชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีหลายคดีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนเป็นอุปสรรคในการคลี่คลายคดีเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคมและประชาชน ซึ่งได้รับผลกระทบ เช่น คดีเซอร์รี่แอน ดันแคน คดีผู้กองณัฐ คดีการอุ้มหนายสมชาย นีละไพจิตร รวมไปถึงคดีที่ได้รับความสนใจจากสังคมอีกจำนวนมาก เช่น คดีนายเกียรติศักดิ์ ฤทธิบุญครอง ซึ่งถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรแห่งหนึ่งจับกุมและต่อมาถึงแก่ความตาย ที่ได้มีร้องเรียนให้กรมสอบสวนคดีพิเศษ รับเป็นคดีพิเศษ เพราะผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งคณะกรรมการคดีพิเศษได้มีมติในการประชุมครั้งที่ 5 /2548 เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2548 ให้คดีเกี่ยวกับการเสียชีวิตของนายเกียรติศักดิ์ ฤทธิบุญครอง เป็นคดีพิเศษที่จะต้องทำการสืบสวนสอบสวนตาม มาตรา 21 วรรค 1 (2) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 และเห็นชอบให้พนักงานอัยการเข้าร่วมทำการสอบสวนด้วย ซึ่งคณะพนักงานสืบสวนสอบสวน ได้สรุปผลและออกหมายเรียก เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรอำเภอแห่งหนึ่ง จำนวน 6 นาย เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นสัญญาบัตร 3 นาย และชั้นประทวน 3 นาย มารายงานตัวและรับทราบข้อกล่าวหา ฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อนและซ่อนเร้นปิดบังอำพรางการตาย ซึ่งกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) ส่งสำนวนให้อัยการรับไปพิจารณาเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2552 และอัยการส่งฟ้องศาลเมื่อวันที่ 23 กันยายน 2552 ในข้อหาร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาและโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ย้ายศพเพื่อปิดบังเหตุแห่งความตาย และเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญากระทำ

การในตำแหน่งอันเป็นการมิชอบเพื่อช่วยเหลือบุคคลหนึ่งบุคคลใดให้ต้องรับโทษ(หนังสือที่พิเศษ/2552 เรื่องขอให้ปฏิรูปตำรวจและกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) สร้างบรรทัดฐานคดีสิทธิมนุษยชน ยุทธวิธีวัฒนธรรมไม่ต้องรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่รัฐและผู้มีอำนาจ ผู้กระทำผิดจะต้องไม่ลอยนวล ถึง นาย อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 18 สิงหาคม 2552; ประชาไท, 2552; มติชน, 2552)

นอกจากนี้ยังมีกรณีตัวอย่างที่ถือว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจเกินขอบเขตจนไปกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องหาจนต่อมาได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมอย่างรุนแรงมาก เช่น การนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวผ่านสื่อมวลชน โดยมีการเขียนป้ายในลักษณะที่เป็นการประจานการกระทำ ซึ่งการกระทำดังกล่าวกับผู้ต้องหาถือเป็นคนบริสุทธิ์ยังไม่เข้าสู่กระบวนการศาล เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงไม่มีสิทธิไปกล่าวหาต่อสาธารณะ หรือแม้จะเข้าสู่กระบวนการศาลและตัดสินแล้วก็ตามเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ไม่มีอำนาจหน้าที่ไปกระทำกับผู้ต้องหาในลักษณะดังกล่าวซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างยิ่ง ซึ่งจากกรณีดังกล่าวมานั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องของสิทธิมนุษยชนกระบวนการยุติธรรม และนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิต่างแสดงความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันเกี่ยวกับการไม่เห็นด้วยต่อการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจถือว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง โดยกล่าวว่า (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2552)

“กรณีผู้ต้องหาที่ถูกตำรวจนำมาแถลงข่าวด้วยวิธีการให้คาบยาบ้าหรือเอาป้ายเดินมนุษย์-อมมนุษย์มาติดแทนชื่อผู้ต้องหา ญาติหรือตัวผู้ต้องหา มีสิทธิฟ้องร้องกลับได้ทั้งนั้น แต่ต้องเข้าใจว่าตัวผู้ต้องหาเองก็ต้องคิดว่าตอนนี้ชีวิตอยู่ในกำมือตำรวจ ลำพังแค่สู้คดีก็แย่แล้ว ยิ่งหากไม่ใช่คนระดับชนชั้นกลางยิ่งไม่มีโอกาสจะไปปกป้องสิทธิตัวเองได้เลย ดังนั้น สังคมต้องมาช่วยกันปกป้องสิทธิให้

เพราะหากคนเหล่านี้จะมีโอกาสไปฟ้องร้องตำรวจได้ก็ต่อเมื่อคดีเสร็จสิ้นและชนะคดีถึงจะทำได้” (สุนี ไชยรส, 2552)

โดยทั่วไปแนวทางปฏิบัติตามหลักสากลต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกจับในคดีนั้นยังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าจะมีการพิสูจน์ตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมและมีการตัดสินว่าผู้กระทำความผิดคนดังกล่าวได้กระทำความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา ซึ่งเรื่องนี้ทางเจ้าหน้าที่ปฏิบัติจะต้องไม่ไปละเมิดสิทธิผู้ต้องหาที่ถูกจับกุม โดยจะต้องช่วยหาทางบรรเทาป้องกันไม่ให้ผู้ถูกจับรายนั้นถูกประชาชนมองว่าได้กระทำความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา โดยที่ยังไม่ได้มีการพิสูจน์ข้อเท็จจริง ซึ่งถือว่าเป็นการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมและขณะนี้ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติกำลังหาทางแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิผู้ต้องหาอยู่” (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2552)

“พฤติกรรมการตำรวจที่ทำกับผู้ต้องหาถือว่าแย่มาก เป็นเรื่องเสียหายมากกับหน้าที่ตำรวจที่เป็น ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ต้องดูแลประชาชน แต่กลับทำร้ายประชาชน หากตำรวจกระทำอย่างนี้จริงตำรวจเองต้องถูกพิจารณาโดนลงโทษไม่ให้เป็นแบบอย่างคนอื่น การกระทำของตำรวจไม่ใช่เรื่องละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างเดียวแต่เป็นการกระทำผิดกฎหมาย ผู้ต้องหาเป็นเพียงผู้ต้องสงสัยกฎหมายไม่อนุญาตให้นำมาประจานโดยไม่ผ่านกระบวนการศาล เรื่องนี้ผู้บังคับบัญชาของตำรวจนายนี้ควรพิจารณา” (คุณหญิงอัมพร มีสุข, 2552)

“การกระทำของตำรวจเป็นการดูหมิ่นศักดิ์ศรีความเป็นคนของผู้ต้องหา แม้ผู้ต้องหาจะทำผิดอย่างไรก็ต้องว่าไปตามกฎหมาย แต่ไม่มีสิทธิกระทำกับผู้ต้องหาแบบนี้ การอ้างว่าจะช่วยให้ผู้ต้องหาลำบากผิดที่เป็นผู้ทำลายชาติ วิธีการนี้คงไม่ทำให้เกิดจิตสำนึก เพราะที่ผ่านมาเรายังเคยถกเถียงกันด้วยซ้ำว่าการจับคนเข้าคุกทำให้

ผู้กระทำผิดเกิดความสำนึกได้หรือไม่” (จิตติ มงคลชัยอรัญญา, 2552)

กรณีตัวอย่างข้างต้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งในการกล่าวถึงพฤติกรรมการละเมิดสิทธิมนุษยชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจบางนายเท่านั้น ซึ่งจากรวบรวมข้อมูลสถิติปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่มีการร้องเรียนมายังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พบว่า คดีที่มีการร้องเรียนและกล่าวหาเจ้าหน้าที่รัฐตั้งแต่ปี 2545-2552 ทั้งสิ้น 1,606 ราย ส่วนใหญ่เป็นการกล่าวหาเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าละเมิดสิทธิมนุษยชนมากที่สุด ถึง 972 ราย เมื่อเทียบกับข้าราชการประเภทอื่น (ตารางที่ 1) ซึ่งการละเมิดสิทธิมนุษยชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกิดจากงานส่วนใหญ่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องสัมผัสใกล้ชิดกับประชาชน การปฏิบัติงานจึงมีความล่อแหลมเสี่ยงต่อการกระทบสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างมาก ดังนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องปฏิบัติหน้าที่ในกรอบหรือกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้โดย ไม่ใช้อำนาจเกินขอบเขต (วันชัย ศรีนวนันต์, พล.ต.อ., 2552) ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ตำรวจทุกนายพึงระลึกเสมอว่าการที่จะบังคับใช้กฎหมายต้องคำนึงถึงเรื่องของสิทธิและเสรีภาพเป็นสำคัญมากกว่าอื่นใดแล้ว การใช้อำนาจในทางกฎหมาย

จะไม่กระทบต่อสิทธิมนุษยชนของประชาชน แม้แต่น้อย นอกจากนี้ในการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของตำรวจนั้น ควรที่จะมีการอบรมให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชนในทุกหลักสูตร และทุกระดับ โดยเฉพาะในชั้นเรียนของนักเรียนโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ควรจะมีการเพิ่มชั่วโมงการเรียนการสอนมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งหากมีการดำเนินการตามสิ่งที่กล่าวข้างต้น เชื่อได้ว่าน่าจะมีผลต่อการลดการละเมิดสิทธิมนุษยชน และยังเป็นการป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการใช้อำนาจเกินขอบเขตอีกด้วย อย่างไรก็ตามหากพิจารณาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่องค์กรตำรวจ การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจถูกร้องเรียนเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนมากกว่าหน่วยงานอื่น อาจเป็นเพราะว่าจำนวนของข้าราชการตำรวจมีจำนวนมากกว่าหน่วยงานการบังคับใช้กฎหมายอื่น โดยมีข้าราชการตำรวจทั้งหมด จำนวน 209,379 คน เป็นข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร จำนวน 31,871 คน ชั้นประทวน จำนวน 177,508 คน (สำนักงานกำลังพลสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2551) เมื่อมีจำนวนคนที่มีมากกว่าจึงมีแนวโน้มที่อาจถูกร้องเรียนมากกว่า

ปี	ข้าราชการพลเรือน	ข้าราชการครู	ข้าราชการรัฐสภา	ข้าราชการตำรวจ	ข้าราชการตุลาการ	ข้าราชการกทม.	ข้าราชการส่วนท้องถิ่น	ทหาร	หมายเหตุ (อื่นๆ)
2545	13	1	-	37	1	-	6	5	-
2546	23	3	5	186	4	3	18	4	6
2547	40	5	3	148	6	2	18	8	5
2548	50	6	-	135	2	3	32	3	10
2549	40	9	1	100	1	3	21	7	3
2550	45	8	-	146	1	2	19	20	-
2551	38	6	-	124	2	-	12	13	3
2552	58	5	-	96	5	-	14	13	-
รวม	307	43	9	972	22	13	140	73	27

ที่มา : ปรับจาก รายงานการร้องเรียนจำแนกตามลักษณะต่าง ๆ สำนักคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตั้งแต่ ปี 2545-2552

unaru

สิทธิมนุษยชน เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน ที่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศอายุ ภาษา ศาสนา สถานภาพทางกาย สุขภาพ รวมทั้งความเชื่อทางศาสนา หรือความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ โดยไม่ขึ้นอยู่กับขอบเขตของกฎหมาย หรือกฎระเบียบข้อบังคับใดๆ ที่เป็นการเลือกปฏิบัติ เรื่องของสิทธิมนุษยชนจึงเป็นหน้าที่อันสำคัญของมวลมนุษยชาติที่จะต้องร่วมกันปกป้องคุ้มครอง และรักษาไว้ ซึ่งรัฐจะต้องให้หลักประกันในการดูแลประชาชนของตนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ใช่ใช้อำนาจรัฐหรืออำนาจในทางกฎหมายละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่มีหน้าที่ในการรักษากฎหมายและบังคับใช้กฎหมายมากที่สุดคือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ควรที่จะรำลึกอยู่เสมอว่าการใช้อำนาจในหน้าที่ควรอยู่ในกฎเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดและไม่ใช้อำนาจเกินขอบเขต เนื่องจากหากเจ้าหน้าที่ตำรวจมีการใช้อำนาจมากเกินไปที่กฎหมายกำหนด เช่นการข่มขู่ การซ้อมผู้ต้องหา หรือผู้ต้องสงสัย จนถึงการใช้กำลังที่มีปรากฏให้เห็นตามสื่อมวลชนต่างๆ การกระทำดังกล่าวถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างยิ่ง หากเจ้าหน้าที่ตำรวจทุกนายคำนึงถึงเรื่องของสิทธิและเสรีภาพ และการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด การปฏิบัติงานต่างๆ จะไม่เกิดการกระทบต่อสิทธิมนุษยชนประชาชนแต่อย่างใด

unaru

สำนักงานกำลังพล. 2551. อัตรากำลังข้าราชการตำรวจ. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
กุมภาพันธ์. 2547. สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
เจริญ โฆษณานันท์. 2545. สิทธิมนุษยชน

ไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม.

ชะวักชัย ภาคินธุ์. 2546. กระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ไทยโพสต์. 2552. แฉตั้งองค์กรปฏิรูป ดร. ปชช.เชียร์ทำ. จาก WWW.THAIPOST.NET. วันที่สืบค้น 18 ธันวาคม 2552.

บุญแทน ต้นสุเทพวิรวงศ์. 2552. ความสำคัญของสิทธิมนุษยชนกับนักกฎหมาย. การบรรยายให้ความรู้ผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรการพัฒนานักกฎหมายภาครัฐระดับกลางรุ่นที่ 9 จัดโดยสถาบันพระปกเกล้าร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ปัญญาไท. 2552. ความหมายและที่มาสิทธิมนุษยชน. จาก WWW.PANYATHAI.COM วันที่สืบค้น 20 ธันวาคม 2552.

ประชาไท. 2552. องค์กรสิทธิจัดอันดับ 10 ก้าวหน้า 10 ถดถอย สิทธิมนุษยชน. จาก WWW.PRACHATAI.COM วันที่สืบค้น 17 ธันวาคม 2552.

มติชนรายวัน. 2552. ผู้การวิสุทธ์ผลงานใหญ่การละเมิดสิทธิมนุษยชน. จาก WWW.MATICHON.CO.TH. วันที่สืบค้น 19 ธันวาคม 2552.

มติชนรายวัน. 2552. กระทั่งรัฐบาลยกเลิกเรื่องตำรวจ-แก้ปัญหา. จาก WWW.MATICHON.CO.TH. วันที่สืบค้น 19 ธันวาคม 2552.

วไล ณ ป้อมเพชร. 2545. เส้นทางสู่สิทธิมนุษยชนศึกษา. คณะกรรมการโครงการสิทธิมนุษยชนศึกษาในคณะกรรมการคานาโทลิกเพื่อความยุติธรรมและสันติ.

วันชัย ศรีนวลนัต (พลตำรวจเอก). 2552. ความสำคัญของสิทธิมนุษยชนกับนักกฎหมาย. การบรรยายให้ความรู้ผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรการพัฒนานักกฎหมายภาครัฐระดับกลางรุ่นที่ 9 จัดโดยสถาบันพระปกเกล้าร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา .

เพ็ญญา จันทร์แดง. 2552. ไทยกับสิทธิมนุษยชนบนเวทีอาเซียน. มติชนรายวัน วันที่ 23 สิงหาคม 2552.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. 2552. สิทธิมนุษยชนรากฐานของประชาธิปไตย. จาก WWW.ETC.GO.TH. วันที่สืบค้น 19 ธันวาคม 2552.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. 2552. ขัตรชน.-ละเมียด จี ผบ.ตร. จัดการจาก WWW.LINUX.CO.TH. วันที่สืบค้น 17 ธันวาคม 2552.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. 2552. รายงานการร้องเรียนจำแนกตามลักษณะต่างๆ ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2551 ถึง 30 กันยายน 2552 .

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. 2551. รายงานการร้องเรียนจำแนกตามลักษณะต่างๆ ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2550 ถึง 30 กันยายน 2551.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. 2550. รายงานการร้องเรียนจำแนกตามลักษณะต่างๆ ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2549 ถึง 30 กันยายน 2550.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. 2549. รายงานการร้องเรียนจำแนกตามลักษณะต่างๆ ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2548 ถึง 30 กันยายน 2549.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. 2548. รายงานการร้องเรียนจำแนกตามลักษณะต่างๆ ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2547 ถึง 30 กันยายน 2548.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. 2547. รายงานการร้องเรียนจำแนกตามลักษณะต่างๆ ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2546 ถึง 30 กันยายน 2547.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. 2546. รายงานการร้องเรียนจำแนกตาม

ลักษณะต่างๆ ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2545 ถึง 30 กันยายน 2546.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. 2545. รายงานการร้องเรียนจำแนกตามลักษณะต่างๆ ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2544 ถึง 30 กันยายน 2545.

ศูนย์ข้อมูลทางกฎหมายแห่งเอเชีย (ALRC). 2548. เอกสารแถลงการณ์ เรื่อง “มลทินในวงการตำรวจการบริหารที่ไร้ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม และนิติวิทยาศาสตร์ไทย”. จัดโดยนำเสนอต่อการประชุมคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ที่เมืองเจนีวา ในวันที่ 31 มีนาคม 2548.

หนังสือราชการ. 2552. เรื่อง “ขอให้ปฏิรูปตำรวจและกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) สร้างบรรทัดฐานคดีสิทธิมนุษยชน หยุดวัฒนธรรมไม่ต้องรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่รัฐและผู้มีอำนาจผู้กระทำผิดจะต้องไม่ลอยนวล” ถึง นาย อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี เลขที่ พิเศษ/2552 ลงวันที่ 18 สิงหาคม 2552.

หนังสือราชการ. 2551. เรื่อง “ข้อเสนอให้ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย” ถึง ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2551.

อังคณา นีละไพจิตร. 2552. ความสำคัญของสิทธิมนุษยชนกับนักกฎหมาย. การบรรยายให้ความรู้ผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรการพัฒนานักกฎหมายภาครัฐระดับกลางรุ่นที่ 9 จัดโดยสถาบันพระปกเกล้าร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

การนำเสนอเรื่อง “ปัญหาสิทธิมนุษยชนของไทย” ของสื่อมวลชนจาก WWW.THE-THAI NEWS.COM. วันที่สืบค้น 18 ธันวาคม 2552.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

จุฬารัตน์ เอื้ออำนวย. 2553. บันทึกการเสวนา หัวข้อ “สิทธิมนุษยชนระหว่างตำรวจกับผู้ต้องหา” วันที่ 14 มกราคม 2553 ณ ห้องประชุมศิษย์เก่าคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสถาบันนักกฎหมายและสิทธิมนุษยชน จาก WWW.NAKSIT.ORG วันที่สืบค้น 31 สิงหาคม 2553.

เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์ และคณะ. 2552. รายงานวิจัย การศึกษามาตรการป้องกันเพื่อปรับปรุงกระบวนการใช้อำนาจเกินขอบเขตกรณีเจ้าพนักงานตำรวจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

WEERAPONG WORRWAT. 2009. สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย. จาก WWW.WEERAPONGWORRWAT.COM วันที่สืบค้น 18 ธันวาคม 2552.